

“Büyük Eğitimciler” adlı eserin incelenmesi¹

Ahmet Kılıç 

Dr., İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Gaziantep, Türkiye, E-mail: ahmet_kilic_27@hotmail.com

Received: 21.09.2024

Accepted: 09.10.2024

Published: 25.10.2024

Anahtar Kelimeler

Büyük eğitimciler, eğitim,
kitap incelemesi.

Özet

Bu çalışmanın amacı biyografik bir çalışma olan “Büyük Eğitimciler” adlı eserin incelenmesidir. Eser, 16 farklı üniversitedeki 30 farklı akademisyen tarafından kaleme alınmıştır ve toplam 33 biyografiden oluşmaktadır. Esere “Büyük Eğitimciler” adının verilmiş olmasının en önemli sebeplerinden biri eğitimin farklı alanlarına katkıda bulunmuş ve eğitim tarihinde derin izler bırakmış, Türk ve yabancı eğitimcileri konu edinmiş olmasıdır.

Corresponding author

Ahmet Kılıç
ahmet_kilic_27@hotmail.com

Analyzing the book named “Great Educators”

Keywords

Great educators, education,
analyzing book.

Abstract

The purpose of this study is to analyze the biographical compilation “Great Educators.” This work was authored by 30 academicians from 16 different universities and encompasses a total of 33 biographies. The title “Great Educators” is particularly significant as it addresses both Turkish and international educators who have made substantial contributions to various fields of education, leaving a profound impact on the history of education.

Eser Künyesi

Kitabın adı
Büyük Eğitimciler

Editör

Ali Fuat Arıcı

Sayfa sayısı: 371

ISBN

978-625-7052-82-5

Basıldığı yayınevi

Pegem Akademi

Yayın yılı

2020

Baskı sayısı

1

How to cite: Kılıç, A. (2024). “Büyük Eğitimciler” adlı eserin incelenmesi. *Education Science and Sport*, 6 (2), 13-18.

¹ Bu makale, derginin editörleri tarafından dâhili olarak gözden geçirilmiştir. / This article has been internally reviewed by the journal’s editors

GİRİŞ

Çocukluktan itibaren bireyler yakın çevresiyle işitme, dokunma, görme vb. yollarla iletişim kurmaya çalışır. Kalıtım özellikleri ve yakın çevrenin etkisiyle her geçen gün yeni şeyler öğrenilir. Fakat her insanın öğrenme kapasitesi ve yöntemi farklıdır. Gardner (2000) bu konuda çoklu zekâ kuramının dikkate alınması gerektiğini vurgular. Bahsettiği çoklu zekâ türlerinden biri de sosyal zekâdır. Sosyal zekâ; bireylerin duygusal bağ kurduğu kişileri gözlemleyerek öğrenmesi, insanları anlama ve onlarla ilişki kurmasıyla ilgilidir. Sosyal öğrenme kuramının en önemli unsurlarından biri de rol model/örnek almaktır (Karadaban vd., 2024). Şişman (2015, s. 230) rol kavramını, “toplumda belirli statüde ve konumda bulunan bir bireyden göstermesi beklenen davranışlar” olarak tanımlamaktadır. Rol model ifadesi ise davranışları örnek alınan kişiler için kullanılan bir kavramdır. Bu kavram zamanla; motivasyon kaynağı, yeni ve geniş kitlelerle iletişime geçme aracı, sosyal engelleri aşmaya yardımcı olan kişi olarak anlam kazanmıştır (İlker, 2016). Rol model; insanın iç dünyasındaki inançların, isteklerin, arzuların ve düşüncelerin davranışa dönüşmesidir (Yılmaz, 2020).

Okul, sosyal öğrenme için önemli bir toplumsal kurumdur. Öğrencilerin akranlarıyla iletişim hâlinde olduğu ve öğretmenlerinin rol model konumunda olduğu alanlardır. Öğretmen, öğrenciler için sadece bilgi aktarıcısı değil aynı zamanda davranışlarıyla da örnek bir modeldir (Demir ve Köse, 2016). Model alınan öğretmenlerden; yeni beceri ve davranışlar, neyin yapıp yapılmayacağına dair gözlemler, sosyal istekleri gerçekleştirme, çevrenin ve nesnelerin nasıl kullanılacağı, duygusal tepkilerin nasıl ortaya konulacağı gibi konularda yararlanılabilir (Korkmaz, 2006). Dünya genelinde ise rol model olarak öğretmenlerden beklenen, ülkelerin eğitim programlarında belirlenen davranış ve tutumları en mükemmel şekilde temsil eden örnek kişiler olmalarıdır. Çoğu ülkede öğretmen rollerinin belirleyici faktörleri ise evrensel ve millî değerlerdir (Genç, 2016). Bu nedenle öğretmenler evrensel ve millî değerleri benimsemiş ve hayatına yansıtmış kişiler olmalıdır. Öztürk ve Öztabak’ın (2024) araştırması öğrencilerin öğretmenlerinin pozitif kişilik özelliklerini rol model aldığını ortaya koymaktadır. Öğrencilerine rol model olan öğretmenlere idealist öğretmenler nazarıyla da bakılabilir. Çünkü idealist bir öğretmen öğrenci sevgisine ve meslek donanımına sahip kişidir (Can vd., 2024). Bu bağlamda eğitimde rol model olmuş kişileri konu edinen “Büyük Eğitimciler” adlı eser incelenmiştir. Eser 33 biyografiden oluşan editöryel bir çalışmadır. Eserin editörü Arıcı (2020), “iyi öğretmeni tanımayan, iyi öğretmen olamaz” prensibinden hareketle “Büyük Eğitimciler” eserinin ortaya çıktığını belirtmiştir. Öğrenci ve öğretmenler eserde yer alan şahısların biyografilerini okuyup tanıdıkça kendilerine rol model bulma ihtiyaçları karşılanmış olacaktır.

“Büyük Eğitimciler” Adlı Eserin İncelenmesi

“Büyük Eğitimciler” adlı bu eser bir bölüm ve 33 alt başlıktan oluşan editöryel bir çalışmadır. Eser, 16 farklı üniversiteden 30 farklı akademisyen tarafından kaleme alınmış 33 biyografiden oluşmaktadır. “Büyük Eğitimciler” adının verilmiş olmasının en önemli sebeplerinden biri de eğitimin farklı alanlarına önemli katkıları olmuş ve eğitim tarihinde derin izler bırakmış Türk ve yabancı kişileri konu edinmiş olmasıdır. Eserin editörü Arıcı (2020) çalışmanın yazılış amacını şu şekilde belirtmiştir: Gençlere rol model eğitimcileri sunmak ve öğretmenlerin meslekî motivasyonunu arttırmak.

Günümüzde eğitimle ilgili eserlerin büyük bir kısmı teorik bilgilerden oluşmaktadır. Öğrencilere ve öğretmenlere örnek eğitimci isimler sunma noktasında zorlanmaktadır. Çünkü eğitimcilerle ilgili biyografik eserler yetersiz sayıdadır. Üstelik var olan biyografik eserlere fazla rağbetin gösterildiği söylenemez. “Büyük Eğitimciler” adlı eseri diğer eserlerden farklı kılan da hayatlarını eğitime adanmış öğretmenleri okurlara tanıtan kapsamlı biyografik bir eser olmasıdır.

Türk kültüründe öğretmenlik mesleği peygamber mesleği olarak saygı görmüştür. Bu bağlamda da “Büyük Eğitimciler” adlı eserde öğretmenlik mesleğini kutsal bir vazife olarak görmüş öğretmenlere yer verildiği söylenebilir. Bu kişiler arasında Müslüman Türk eğitimcilerinden; Farabi, İbn Sina, Hoca Ahmed Yesevî, Şeyh Edebalı, Akşemseddin, Kınalızâde Ali Efendi, Ahmet Cevdet Paşa, Selim Sabit Efendi, Gaspıralı İsmail Bey, Emrullah Efendi, Ziya Gökalp, Mehmet Cevdet, İsmail Hakkı Tonguç, Hasan Âli Yücel, Mahmud Celaleddin Ökten, Mustafa Satı Bey, Mümtaz Turhan, Nihad Sami Banarlı, Mahir İz, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Nurettin Topçu, İsmail Hakkı Baltacıoğlu,

Malik Aksel, Halide Nusret Zorlutuna, Seyit Ahmet Arvasi, Cahit Arf ve M. Orkan Okay yer almaktadır. Eserde yer alan Türk olmayan eğitimciler ise; Sokrates, Aristoteles, Desiderius Erasmus, Babanzade Ahmet Naim ve Gazali’dir.

Sokrates, Aristoteles, Desiderius Erasmus, Frabi, İbni Sina ve Gazali Doğu ve Batı dünyasında derin izler bırakmıştır. Gaspıralı İsmail Bey ve Ahmet Yesevi Türk coğrafyası için eğitimde öncü isimler olmuştur. Mümtaz Turhan, Nihad Sami Banarlı, Mahir İz, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Nurettin Topçu, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Malik Aksel, Halide Nusret Zorlutuna, Seyit Ahmet Arvasi, Cahit Arf ve M. Orkan Okay ise yirminci yüzyılda eğitim fikriyatında lider şahsiyetler olmuş ve birçok öğrenci yetiştirmiştir. İsmail Hakkı Tonguç, Hasan Âli Yücel ve Mahmud Celaledin Ökten Cumhuriyet döneminde eğitimde radikal kararların alınmasında etkili olmuş eğitimcilerdir.

“Büyük Eğitimciler” adlı eserde incelenen eğitimcilerin din, dil, ırk vb. farklılıkları üzerinde durulmamış ve bu yönde herhangi bir sınıflama yapılmamıştır. Ele alınan biyografilerde genellikle konu sıralaması şu şekilde olduğu görülmektedir; öncelikle yazarların hayatı hakkında bilgi verilmekte sonra eğitime hangi alanlarda katkıda bulunduğu vurgulanmakta ancak “sonuç” bölümünde konu özetlenerek eğitim çalışmalarının günümüze yansıyan özelliklerine değinilmemektedir. Eğitimciler incelenirken kronolojik sıraya ise (geçmişten günümüze) dikkat edilmiştir. Genellikle ele alınan yazarların görsellerine ya da önemli eserlerinden birinin görseline yer verilmiştir.

Bu eseri diğer eserlerden farklı kılan başka bir özellik ise çoğunluğu Türk eğitimcilerden oluşan çok sayıda eğitimcinin biyografisine yer vermesidir. Çalışma öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının özellikle okuması gereken kaynak bir eserdir. Biyografileri incelenen eğitimcilerden bahsedilirken onları anımsatan ünvan ya da benzetmeler de kullanılması Tablo 1’de detaylı olarak yer verilmiştir.

Tablo 1.

“Büyük Eğitimciler” adlı eserde yer alan eğitimcilerin ünvanları ve isimleri (araştırmacı tarafından oluşturulmuştur).

Sıralama	Eğitimcinin ünvanı/onları için kullanılmış benzetmeler	Eğitimcinin adı
1	Felsefeyi hayata geçiren adam	Sokrates
2	Muallim-i Evvel	Aristoteles
3	Muallim-i Sani	Farabi
4	Muallim-i Salis	İbn Sina
5	Kalpten şahsiyete giden yol	Gazâli
6	Pir-i Türkistan	Hoca Ahmed Yesevî
7	Osmanlı Devleti’nin kuruluşunda sufi bir halk eğitimcisi	Şeyh Edebali
8	Tarihin kilometre taşlarından bir âlim	Akşemseddin
9	Bir ahlak eğitimcisi	Kınalızâde Ali Efendi
10	Özgün bir hümanist	Desiderius Erasmus
11	Türk ilim ve siyasetinin parlak siması	Ahmed Cevdet Paşa
12	Modern dilbilimin doğuşu	Ferdinand de Saussure
13	Yenilikçi eğitimin mimarı	Selim Sabit Efendi
14	Dürüst ve haluk bir ilim adamı	Babanzade Ahmet Naim
15	Türk birliğine adanan bir ömür	Gaspıralı İsmail Bey
16	Mülkiyeden maarife seçkin bir mütefekkir	Emrullah Efendi
17	Millî kültür ve eğitimin gür sesi	Ziya Gmkalp
18	Muallim ve mürebbi	Mehmet Cevdet
19	Köy Enstitüleri’nin fikir babası	İsmail Hakkı Tonguç

Tablo 1 (Devam).

“Büyük Eğitimciler” adlı eserde yer alan eğitimcilerin unvanları ve isimleri (araştırmacı tarafından oluşturulmuştur).

Sıralama	Eğitimcinin unvanı/onları için kullanılmış benzetmeler	Eğitimcinin adı
20	Eğitim düşünürü	Hasan Âli Yücel
21	Maarife adanmış bir ömür	Mahmud Celaleddin Ökten
22	Sâti El-Husrî	Mustafa Satı Bey
23	Adıyla müsemma bir aydın	Mümtaz Turhan
24	Türkçenin sırrına vakıf bir Edebiyat öğretmeni	Nihad Sami Banarlı
25	Yedi tepeli şehrin beyefendisi	Mahir İz
26	Erzurum'dan Anadolu'ya evrensel bir şahsiyet	Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu
27	Millet mektebinin büyük muallim ve mütefekkeri	Nurettin Topçu
28	Filozof bir terbiyeci	İsmail Hakkı Baltacıoğlu
29	Millî kültürün derinliğinde bir eğitimci	Malik Aksel
30	Kadın yazarların ve öğretmenlerin annesi	Halide Nusret Zorlutuna
31	Ülke yolunda bir öğretmen	Seyit Ahmet Arvasi
32	Bir matematik dehası	Cahit Arf
33	Nadide bir şahsiyet ve güzide bir bilim insanı	M. Orhan Okay

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Eğitim fakültesindeki öğrencilerin gelecekte iyi bir öğretmen olabilmesi için öncelikle; “Neden öğretmenlik mesleğini seçtim? Öğretmenlik mesleğinde rol model kimler var? Onları diğer öğretmenlerden farklı kılan özellikleri nelerdir?” sorularına cevap araması gerekmektedir. Aksi takdirde öğrenciler üniversiteden mezun olunduktan sonra öğretmenlik mesleğini sadece geçim kaynağı olarak görebilirler. Oysa öğretmenlik, Topçu'nun (2023) da belirttiği gibi sevgi işidir, nefsinin isteklerini feda edip örnek insan olma mertebesidir; apartman yapmanın vesilesi ya da bir otomobilin hizmetkârı olmanın vesilesi değildir. Güngör (2019) öğretmenin vazifesini şu şekilde açıklamaktadır: Öğrencinin kabiliyetini ortaya çıkarmak ve onun işlenmesine yardımcı olmaktır. Öğretmen bu süreçte lider bir şahsiyet olarak öğrencilere örnek olmalıdır. İncelenen “Büyük Eğitimciler” eserinde de öğrencilere örnek olabilecek eğitimde lider şahsiyetlere yer verilmiştir.

Liderlik, belirli amaçlar doğrultusunda başkalarını etkileyebilme ve harekete geçirme gücü olarak ifade edilir (Şişman, 2014). “Büyük Eğitimciler” eserindeki biyografisine yer verilen 33 eğitimci, kendisinden sonraki kişileri fikir ve davranışlarıyla etkilemiş lider şahsiyetlerdir. Bu lider şahsiyetler dürüst, güvenilir kişilerdir aynı zamanda da eğitim alanında önemli işler çıkarmış şahıslardır. Bundan dolayı “Büyük Eğitimciler” eserinde ismi geçen 33 eğitimci okullarda tanıtılmalıdır. Sadece okul koridorlarının duvarlarında portrelerinin asılmasıyla yetinilmemeli aynı zamanda eğitime yaptıkları katkıları öğretmenlere anlatılmalıdır. Öğretmen adaylarının hangi bilim alanına ilgi ve yeteneği varsa aynı alanda çalışmalarını ün yapmış eğitimciler anlatılarak onlara rol model olmaları sağlanmalıdır.

“Büyük Eğitimciler” adlı eseri eğitimle ilgili yazılmış diğer eserlerden farklı yönü kapsamlı sayıda eğitim öncülerine yer vermesidir. İsmi geçen şahıslara başka Türk eğitimcilerin isimleri de eklenebilir (Erol Güngör, Samiha Ayverdi gibi.). Bu çalışmanın öğrenci ve öğretmenlere katkı sağlayacağı söylenebilir. Çünkü bu eserde eğitimcilerin sadece hayatları hakkında bilgi verilmeyip önemli eserlerine ve fikirlerine de değinilmiştir. Bu fikirler doğrultusunda araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir:

1. Sadece Türk eğitimcilerini ya da sadece Batılı eğitimcilerini konu alan çalışmalar yapılabilir.
2. Eserde ismi geçen eğitimcilerin hangi fikir ve eserlerle sonraki eğitimciler üzerinde etki bıraktığına dair biyografi yazarlarıyla görüşmeler yapılabilir.
3. Eğitim ve liderlik ilişkisi bağlamında biyografik çalışmalarla ilgili araştırmalar yapılabilir.
4. Okullarda “Büyük Eğitimciler” adında eğitimcilerin hayatı ve çalışmalarını konu edinen bir köşe oluşturulabilir.

Conflict of Interest

The author(s) declared that there is no conflict of interest

Ethical Statement

This study does not present any ethical concerns.

Financial support

This study has not received any contribution and/or support from any organisation or person.

Kaynaklar

- Arıcı, A. F. (Ed.). (2020). *Büyük eğitimciler*. Pegem Akademi.
- Can, E., Karaca, İ., Aklan, R., Maikaya, T. ve Macaroğlu Akgül, E. (2024). Okul öncesi öğretmen adaylarına göre idealist öğretmen özellikleri. *Journal of Individual Differences in Education*, 6(1), 20-33. <https://doi.org/10.47156/jide.1431968>
- Demir, E., ve Köse, M. (2016). Öğretmenlerin rol modeli hakkında öğretmen görüşleri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 53, 38-57. <http://www.akademikbakis.org>
- Gardner, H. (2020). *Eğitilmiş akıl*. Morpa Kültür Yayınları.
- Genç, S. Z. (2016). *Eğitim sürecinde aile okul ve toplum*. Pegem Akademi.
- Güngör, E. (2019). *Dünden bugünden tarih-kültür ve milliyetçilik*. (1. Baskı). Yer-su Yayıncılık.
- İlker, M. (2016). Bu son model mi rol model mi? Davut Bayraklı ve Mehmet Erikli (Haz.). *Modern Hurafeler*. (s. 125-131). Mostar Yayınları.
- Karadaban, A., Acar, A., Işık, A., Gezer, M., Taşkıran, N. D., Toz, M. Z., Efe, B. ve Yolcu, H. (2024). Sosyal öğrenme. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 11(104), 556-562. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10775104>
- Korkmaz, İ. (2006). Sosyal öğrenme kuramı. Binnur Yeşilyaprak (Ed.). *Eğitim Psikolojisi: Gelişim-Öğrenme-Öğretim*. (s. 245-269). Pegem Akademi.
- Öztürk., E. ve Öztürk, M. Ü. (2024). 8. Sınıf Öğrencilerinin Rol Model Aldıkları Öğretmen Özelliklerinin İncelenmesi. *The Journal of Academic Social Science*, (153), 241-254. <https://doi.org/10.29228/ASOS.75852>
- Şişman, M. (2014). *Öğretim liderliği*. Pegem Akademi.
- Şişman, M. (2015). *Eğitim bilimine giriş*. (15. Baskı). Pegem Akademi.
- Topçu, N. (2023). *Türkiye'nin maarif davası*. (44. Baskı). Dergâh Yayınları.
- Yılmaz, H. (2020). Hz. Peygamber ve öğretmenlik. Adem Güneş. (Ed.). *Geçmişten geleceğe öğretmen ve öğretmenlik*. (s. 47-77). Otto Yayınları.

EXTENDED ENGLISH SUMMARY

This work titled 'Great Educators' is an editorial work consisting of a chapter and 33 subtitles. The work consists of 33 biographies written by 30 different academicians from 16 different universities. One of the most important reasons for the title 'Great Educators' is that it focuses on Turkish and foreign people who have made significant contributions to different fields of education and left deep traces in the history of education. The editor of the work, Arıcı (2020), stated the purpose of writing the work as follows: To present role model educators to young people and to increase the professional motivation of teachers. Today, most of the works on education consist of theoretical information. It is difficult to present exemplary educator names to students and teachers. Because biographical works about educators are insufficient in number. Moreover, it cannot be said that the existing biographical works are in high demand. What makes 'Great Educators' different from other works is that it is a comprehensive biographical work that introduces teachers who devoted their lives to education to the readers. In order for students in the faculty of education to be a good teacher in the future, first of all; 'Why did I choose the teaching profession? Who are the role models in the teaching profession? What are their characteristics that make them different from other teachers?. Otherwise, students may see the teaching profession only as a source of income after graduating from university. However, teaching. As Topçu (2023) states, it is a work of love, it is the level of being an exemplary human being by sacrificing the desires of the ego; it is not a means of building an apartment building or being the servant of an automobile. Güngör (2019) explains the duty of the teacher as follows: It is to reveal the student's talent and help him/her to process it. In this process, the teacher should be an example to the students as a leading figure. In the 'Great Educators' work examined, leading personalities in education that can be an example for students are included. Leadership is defined as the power to influence and mobilise others for certain purposes (Şişman, 2014). The 33 educators whose biographies are included in the work 'Great Educators' are leading figures who influenced the people after them with their ideas and behaviours. These leading personalities are honest, reliable people and at the same time, they have done important work in the field of education. Therefore, the 33 educators mentioned in the work 'Great Educators' should be introduced in schools. It should not only be enough to hang their portraits on the walls of school corridors, but also their contributions to education should be explained to teachers. If prospective teachers have interest and talent in which field of science, educators who are famous for their work in the same field should be explained to them and they should be provided to be role models. The different aspect of the work 'Great Educators' from other works written on education is that it includes a comprehensive number of educational pioneers. The names of other Turkish educators can also be added to the mentioned people (Erol Güngör, Samiha Ayverdi, etc.). It can be said that this study will contribute to students and teachers. Because in this work, not only information about the lives of educators is given, but also their important works and ideas are mentioned.